

Intra-Ethnic Marriages in the Border Regions of Huraman-Lehun

Farshad Bahramzadeh¹ | Hosein Daneshmehr² | Habib SabouriKhosro Shahi³

¹. PhD Student in Sociology, Faculty of Humanities, NT.C., Islamic Azad University, Tehran, Iran. E-mail:

f.bahramzadeh1983@iaau.ac.ir

². Corresponding Author Dep of sociology. Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Kurdistan, Sanandaj, Iran. E-mail: hdaneshmehr@yahoo.com.

³. Department of Social Sciences, ET.C, Islamic Azad University, Tehran, Iran. E-Mail: Habibsabouri@iaau.ac.ir

Article Info

Article type:

Research Article

Article history:

Received: 28 December 2025

Received in revised form: 21 February 2026

Accepted: 14 April 2026

Published online: 21 July 2026

Keywords:

Border Areas, Grounded Theory, Horaman Lehun, Interethnic Marriages, Politics of Life

ABSTRACT

This study aims to analyze the shaping contexts, reasons for continuity, consequences, and adopted strategies in intra-ethnic marriages in border regions. The mixed methods theoretical framework, aimed at understanding intra-ethnic marriage in border regions with socio-cultural commonalities, includes Schmidt and Grabner's "Culture Circle" theory, the theory of cultural schemas, and Young Yun Kim's theory of interethnic communication.

The research method was grounded theory, and data collection was carried out through in-depth semi-structured interviews with 26 couples and key informants from the Horaman-Lehun region – the villages of Hanegarmele in Iran and Biyare in the Kurdistan Region of Iraq.

Data analysis, conducted in three stages of open, axial, and selective coding, led to the extraction of 17 axial categories, 5 selective categories, and one core category. The results indicate that historical conditions, cultural commonalities, and border proximity constitute the contextual conditions shaping intra-ethnic marriage on both sides of the border. Flexible survival mechanisms and economic and service opportunities have created the causal conditions for this type of marriage, while increasing cross-border mobility, the emergence of new job and educational opportunities, and modern communication technologies have served as intervening factors accelerating and facilitating the process of intra-ethnic marriage. The consequence of this process has been cross-border social system-building; meaning that these marriages have led to the creation of a cross-border security and support network, reduced perceptions of border limitations, increased economic exchanges, and mediation during politically sensitive times. Through strategies such as continuously strengthening the moral economy of kinship and redefining marriage from a mere economic transaction into an "ethnic-supportive action," the residents ensure the continuity and strengthening of this self-built system.

Ultimately, it can be said that border intra-ethnic marriage functions as a "life policy" for residents in unstable, complex, and turbulent border conditions.

Cite this article: Bahramzadeh, F. Daneshmehr, H. & SabouriKhosro Shahi, H. (2026). Intra-ethnic marriages in the border regions of Huraman-Lehun. *Social Studies and Research in Iran*, 15(2):103-122 .

<https://doi.org/10.22059/jsr.2026.408974.1703>

Author(s) retain the copyright.

Publisher: University of Tehran Press.

DOI: <https://doi.org/10.22059/jsr.2026.408974.1703>

Extended Abstract

Introduction

Intra-ethnic marriage within the framework of contemporary social and cultural transformations can be defined as a type of marital bond formed between two individuals belonging to the same ethnic group, tribe, or shared cultural-racial group. This form of spouse selection is usually driven by motives such as preserving collective identity, maintaining cultural cohesion, continuing traditions and inherited rituals, and strengthening intra-group kinship networks. The "Horman-Lehon" region, as the empirical field of this research, is a notable example of border social spaces where political boundaries have not been able to completely rupture deep social and cultural continuities. This region - part of which lies in Kermanshah Province in Iran and the other part in the Kurdistan Region of Iraq - has preserved a shared lifeworld among its inhabitants. As a result, ethnic, linguistic, religious, and historical commonalities have provided a foundation for the continuation of social interactions and, in particular, cross-border marital ties. In this context, intra-ethnic marriages are considered not merely an individual choice, but a deeply rooted and meaningful social action, formed in close connection with the identity and historical structures of the region. Focusing on the Horman-Lehon region and drawing on the lived experience of residents of the two villages of Hani-Garmele in Iran and Biyare in the Kurdistan Region of Iraq, this research seeks to analyze the social, cultural, and structural contexts shaping intra-ethnic marriages in border regions. Furthermore, this study aims to explore the reasons for the continuity of such marriages, their individual and collective consequences, and the strategies that social actors adopt to sustain and reproduce these bonds under the specific conditions of border-dwelling.

Methodology

This study is methodologically grounded in the qualitative research tradition. Among qualitative

methods, grounded theory – due to its features such as theoretical capacity, continuous and active engagement of the researcher with the research subject, and amendability – enjoy of great importance for developing theoretical frameworks to understand social problems. In this study, purposive sampling, theoretical sampling, and maximum variation sampling have been employed in a mixed manner. The main data collection tool in this study was an in-depth, face-to-face semi-structured interview, with each interview lasting between 60 and 90 minutes. For this purpose, interviews were conducted with 26 couples - those married in the form of intra-ethnic marriage - and influential figures and key informants from the villages of Hanegarmele (Iran) and Biyare (Kurdistan Region of Iraq). For data analysis, thematic analysis technique was utilized within the overall framework of grounded theory.

Findings

The results illustrate that historical conditions, cultural commonalities, and border proximity constitute the contextual conditions shaping intra-ethnic marriage on both sides of the border. Flexible survival mechanisms and economic and service opportunities have created the causal conditions for this type of marriage, while increasing cross-border mobility, the emergence of new job and educational opportunities, and modern communication technologies have served as intervening factors helping to accelerate and facilitate the process of intra-ethnic marriage. The consequence of this process has been cross-border social system-building; meaning that these marriages have led to the creation of a cross-border security and support network, a reduced perception of border limitations, increased economic exchanges, and mediation during politically sensitive times. Through strategies such as continuously strengthening the moral economy of kinship and redefining marriage from a mere economic transaction into an "ethnic-supportive action,"

the residents ensure the continuity and strengthening of this self-built system. Border intra-ethnic marriage in Horaman-Lehon is a spontaneous and intelligent “life policy” for managing risks and exploiting opportunities on both sides of the border. Rooted in historical-cultural commonalities, this phenomenon has led to cross-border social system-building - networks of security, support, economic exchange, and mediation). By strengthening the "moral economy of kinship" and redefining marriage as an “ethnic-supportive action,” residents ensure the continuity of this pattern.

Conclusion

The core category of this research “border intra-ethnic marriage as a life policy on the border” clearly demonstrates that this phenomenon, i.e., ethnic marriage on the border, is a strategic, flexible, rational, and forward-looking response to the difficult and specific conditions of living in a border region fraught with instability and tension. This spontaneous social policy, while rooted in shared tradition and culture, is also

fully adapted to and has evolved with the political, economic, and technological developments of recent decades, and it often represents a collective strategy for preserving identity, security, and resources under conditions of border uncertainty.

Acknowledgments This article is extracted from the doctoral dissertation of the first author entitled “Sociological Analysis of Intra-Ethnic Marriages in Border Regions: Implications, Consequences and Strategies (Case Study: Horaman-Lehon)” at the Faculty of Humanities, Department of Social Sciences, Islamic Azad University, North Tehran Branch. We hereby thank the Department of Sociology and also express our gratitude to the editorial team of the Journal of *Journal of Social Studies and Research in Iran* for their support and cooperation.

Conflict of Interest: The authors declare no conflict of interest.

ازدواج‌های درون‌قومی در مناطق مرزی هورامان لهون

فرشاد بهرام‌زاده^۱ | حسین دانش‌مهر^۲ | حبیب صبوری خسروشاهی^۳

۱. دانشجوی دکتری، جامعه‌شناسی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد تهران شمال، تهران، ایران. رایانامه: f.bahramzadeh1983@gmail.com

۲. نویسنده مسئول، دانشیار، گروه جامعه‌شناسی، دانشکده علوم انسانی و اجتماعی، دانشگاه کردستان، سنندج، ایران. رایانامه: hdaneshmeh@yahoo.com

۳. استادیار، گروه علوم اجتماعی، واحد تهران شرق، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران. رایانامه: Habibsabouri@hotmail.com

اطلاعات مقاله	چکیده
نوع مقاله: مقاله پژوهشی	پژوهش حاضر با هدف تحلیل زمینه‌های شکل‌دهنده، دلایل تداوم، پیامدها و استراتژی‌های اتخاذشده در ازدواج‌های درون‌قومی مناطق مرزی انجام شده است. چارچوب نظری تلفیقی، با هدف درک ازدواج درون‌قومی در مناطق مرزی با اشتراکات فرهنگی-اجتماعی، شامل نظریه «دایره فرهنگی» اشمیت و گرینر، نظریه طرحواره‌های فرهنگی و نظریه زمینه ارتباطات بین‌قومی یونگ کیم بوده است.
تاریخ دریافت: ۱۴۰۴/۱۰/۷	روش پژوهش، بر مبنای نظریه زمینه‌ای بوده و گردآوری داده‌ها از طریق مصاحبه‌های نیمه‌ساختاریافته عمیق با ۲۶ نفر از زوجها و مطلعان کلیدی منطقه هورامان لهون-روستاهای هانه‌گرمله در ایران و بیاره در اقلیم کردستان عراق-انجام گرفته است. تجزیه و تحلیل داده‌ها در سه مرحله کدگذاری باز، محوری و انتخابی به استخراج هفده مقوله محوری، پنج مقوله انتخابی و یک مقوله هسته مرکزی منجر شده است.
تاریخ بازنگری: ۱۴۰۴/۱۲/۲	نتایج نشان می‌دهد که شرایط تاریخی، اشتراکات فرهنگی و مجاورت مرزی، شرایط زمینه‌ای شکل‌دهنده به ازدواج درون‌قومی در دو سوی مرز است. سازوکارهای انعطاف‌پذیر بقا و فرصت‌های اقتصادی و خدماتی، شرایط علی این نوع ازدواج را به وجود آورد است و تحرک مرزی فزاینده، ظهور فرصت‌های جدید شغلی و تحصیلی و فناوری‌های ارتباطی نوین به‌عنوان عامل و شرایط مداخله‌گر در تسریع و تسهیل این امر کمک کرده است. پیامد این فرآیند، نظام‌سازی اجتماعی فرامرزی بوده است؛ به این معنا که این ازدواج‌ها منجر به ایجاد شبکه امنیت و حمایت فرامرزی، کاهش پنداشت محدودیت‌های مرزی، افزایش مبادلات اقتصادی و واسطه‌گری در مواقع حساس سیاسی شده است. ساکنان با استراتژی‌هایی مانند تقویت مستمر اقتصاد اخلاقی خویشاوندی و بازتعریف ازدواج از یک معامله صرف اقتصادی به یک «کنش قومی-حمایتی»، تداوم و تقویت این نظام خودساخته را تضمین می‌کنند.
تاریخ پذیرش: ۱۴۰۵/۱/۲۵	درنهایت می‌توان گفت که ازدواج درون‌قومی مرزی به‌مثابه سیاست زندگی در شرایط ناپایدار، پیچیده و پرتلاطم مرزی برای ساکنان عمل می‌کند.
تاریخ انتشار: ۱۴۰۵/۴/۳۰	

کلیدواژه‌ها:

ازدواج‌های درون‌قومی، سیاست زندگی، مناطق مرزی، نظریه زمینه‌ای، هورامان لهون.

استناد: بهرام‌زاده، فرشاد، دانش‌مهر، حسین و صبوری خسروشاهی، حبیب. (۱۴۰۵). ازدواج‌های درون‌قومی در مناطق مرزی هورامان لهون. مطالعات و تحقیقات اجتماعی در

ایران، ۱۵(۲)، ۱۰۳-۱۲۲. <https://doi.org/10.22059/jisr.2026.408974.1703>

نویسندگان حق نشر را حفظ می‌کنند.

ناشر: مؤسسه انتشارات دانشگاه تهران.

DOI: <https://doi.org/10.22059/jisr.2026.408974.1703>

۱. مقدمه و بیان مسئله

خانواده به‌عنوان کوچک‌ترین و بنیادی‌ترین نهاد اجتماعی، همواره محور تحولات گسترده‌ای در جوامع بشری بوده است. این نهاد که بر پایه ازدواج شکل می‌گیرد، نه تنها کارکردهای زیستی و عاطفی، بلکه نقش‌های اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی پیچیده‌ای را بر عهده دارد. در طول تاریخ، خانواده از صورت گسترده به هسته‌ای تحول یافته و درعین‌حال، اشکال جدیدی از زندگی خانوادگی ظهور کرده‌اند (ساروخانی، ۱۳۸۴: ۱۱). ازدواج درون‌قومی در چارچوب تحولات اجتماعی و فرهنگی معاصر را می‌توان به‌مثابه نوعی پیوند زناشویی تعریف کرد که میان دو فرد متعلق به یک قوم، قبیله یا گروه فرهنگی-نژادی مشترک شکل می‌گیرد. این شیوه همسرگزینی معمولاً با انگیزه‌هایی همچون صیانت از هویت جمعی، حفظ انسجام فرهنگی، تداوم سنت‌ها و آیین‌های موروثی و تحکیم شبکه‌های خویشاوندی درون گروهی انجام می‌شود. ازدواج درون‌قومی، که ریشه در هنجارهای اجتماعی تثبیت‌شده و باورهای تاریخی جوامع محلی دارد، اغلب به‌عنوان سازوکاری کارآمد برای مقاومت در برابر جذب و حل‌شدن در فرهنگ‌های غالب یا بیگانه تلقی شده و از این منظر، ابزاری برای پاسداری از مرزهای نمادین هویت قومی و حفظ آنچه «خلوص فرهنگی» یا «تداوم قومی» خوانده می‌شود، به شمار می‌آید. در میان اشکال متنوع همسرگزینی درون‌قومی، گونه‌ای خاص و قابل‌تأمل وجود دارد که در بسترهای جغرافیایی و فرهنگی ویژه‌ای شکل می‌گیرد و از آن با عنوان «ازدواج درون‌قومی در مناطق مرزی» یاد می‌شود. این نوع ازدواج عمدتاً در نواحی مرزی، میان گروه‌های قومی هم‌ریشه‌ای رخ می‌دهد که علی‌رغم اشتراکات عمیق زبانی، فرهنگی و تاریخی، در دو سوی یک مرز سیاسی مستقر شده‌اند. ازدواج‌های مرزی درون‌قومی، پدیده‌ای چندلایه و پیچیده‌اند که فراتر از یک پیوند خانوادگی صرف عمل می‌کنند؛ چراکه این پیوندها به بازتولید و تقویت شبکه‌ای از روابط تاریخی، فرهنگی، اقتصادی، اجتماعی و حتی سیاسی و امنیتی میان ساکنان دو سوی مرز می‌انجامد. از این رو، می‌توان گفت این نوع ازدواج نه تنها کارکردی هویتی و فرهنگی دارد، بلکه به‌عنوان عاملی مؤثر در تداوم ارتباطات فراملی، کاهش گسست‌های اجتماعی ناشی از مرزبندی‌های سیاسی و حفظ پیوستگی‌های قومی در فضاهای مرزی ایفای نقش می‌کند.

مناطق مرزی را می‌توان به‌عنوان فضاهایی قلمداد کرد که به زندگی معنای دیگری می‌بخشد. بودن در هر فضایی، تجارب خاص خود را به وجود می‌آورد. فضا، عاملی قوی در تعیین سرنوشت افراد، فرصت‌های ازدواج، نوع و آینده شغلی، کیفیت آموزش و مواردی از این قبیل است (ذکایی و نوری، ۱۳۹۴: ۱۰۷). درهم‌تنیدگی حیات اجتماعی و زندگی مرزنشینی (دانش مهر و محمودی، ۱۴۰۲)، مشخصه بارز مناطق مرزی است که این امر، مقوله ازدواج را تحت تأثیر قرار می‌دهد. تأثیری که حاصل مقتضیات فرهنگی، تاریخی، اجتماعی و سیاسی ویژه‌ای است که مرز و مرزنشینی نقطه ثقل آن و شکل‌دهنده اصلی آن خواهد بود. به همین منوال، ازدواج نیز به‌عنوان پدیده‌ای اجتماعی با این درهم‌تنیدگی عجین می‌شود و شکل خاصی را به خود می‌گیرد. به عبارتی، این نوع ازدواج، عرصه‌ای متفاوت و متمایز برای شکل‌گیری زیست‌جهان‌های خاص، خلق معنا و کنشگری اجتماعی‌اند که دلالت‌ها، پیامدها و استراتژی‌های مختص به خود را دارا هستند.

منطقه «هورامان لهون»^۱ به‌عنوان میدان تجربی این پژوهش، نمونه‌ای شاخص از فضاهای اجتماعی مرزی است که در آن مرزبندی‌های سیاسی نتوانسته‌اند پیوستگی‌های عمیق اجتماعی و فرهنگی را به‌طور کامل دچار گسست کنند. این منطقه که بخشی از

۱. منطقه مورد مطالعه یعنی هورامان لهون به دو بخش تقسیم می‌شود: بخشی از آن در مرز غربی ایران واقع در استان کرمانشاه، شامل شهرهای پاوه، نوسود و نودشه و روستاهای هانی‌گرمله، کیمنه، بیرواس، زاور و... است و بخش دیگر آن در مرز شرقی استان حلبچه اقلیم کردستان عراق، که شامل نواحی بیاره، توبله، سرگت، بلخه و... است. این منطقه به زبان کردی هورامی تکلم می‌کند و دارای مذهب شافعی است. فاصله مرزی این مناطق از هم، کمتر از ۱۵ کیلومتر است. [اینجا] دلیل انتخاب این دو روستا، علاوه بر نزدیکی به مرز، اشتراکات زبانی، مذهبی، فرهنگی و اجتماعی و مهمتر از همه، تعدد ازدواج‌های درون‌قومی است که طبق آمار غیررسمی در هورامان لهون بیش از ۷۰ مورد در قالب درون‌قومی ازدواج کرده‌اند.

آن در استان کرمانشاه ایران و بخش دیگر در اقلیم کردستان عراق قرار دارد، زیست‌جهانی مشترک را در میان ساکنان خود حفظ کرده است؛ به‌گونه‌ای که اشتراکات قومی، زبانی، مذهبی و تاریخی، بستر تداوم تعاملات اجتماعی و به‌ویژه پیوندهای زناشویی فرامرزی را فراهم آورده است. در چنین زمینه‌ای، ازدواج‌های درون‌قومی نه صرفاً یک انتخاب فردی، بلکه کنشی اجتماعی ریشه‌دار و معنادار تلقی می‌شود که در پیوند تنگاتنگ با ساختارهای هویتی و تاریخی منطقه شکل گرفته‌اند. این پژوهش با تمرکز بر منطقه هورامان لیهون و با اتکا به تجربه زیسته ساکنان دو روستای هانی‌گرمله در ایران و بیاره در اقلیم کردستان عراق، می‌کوشد زمینه‌های اجتماعی، فرهنگی و ساختاری شکل‌دهنده به ازدواج‌های درون‌قومی در مناطق مرزی را تحلیل کند. همچنین، این مطالعه در پی آن است تا دلایل تداوم این نوع ازدواج‌ها، پیامدهای فردی و جمعی آن‌ها و استراتژی‌هایی را که کنشگران اجتماعی برای تداوم و بازتولید این پیوندها در شرایط خاص مرزنشینی اتخاذ می‌کنند، مورد واکاوی قرار دهد.

اهمیت این مسئله از آن‌روست که علی‌رغم نقش تعیین‌کننده ازدواج‌های درون‌قومی در ساماندهی روابط خویشاوندی، بازتولید هویت جمعی و حفظ انسجام اجتماعی در مناطق مرزی، این پدیده در بخش قابل‌توجهی از مطالعات مرتبط با خانواده، ازدواج، قومیت و مرزنشینی، کمتر مورد توجه نظام‌مند قرار گرفته است. از این‌رو، پرداختن به این موضوع و پرکردن خلأ موجود در ادبیات پژوهشی، نه‌تنها به غنای جامعه‌شناسی خانواده و ازدواج در ایران می‌افزاید، بلکه امکان دستیابی به درکی عمیق‌تر از پویایی‌های اجتماعی مناطق مرزی، سازوکارهای حفظ و بازتعریف هویت جمعی در مواجهه با محدودیت‌ها و چالش‌های مرزی و نقش ازدواج درون‌قومی به‌عنوان یکی از مهم‌ترین ابزارهای تداوم پیوندهای اجتماعی و فرهنگی را فراهم می‌سازد.

۲. پیشینه پژوهش

بگی و صادقی (۱۴۰۱)، در مقاله‌ای با عنوان «الگوهای ازدواج اقوام ایرانی در دو دهه اخیر: همگرایی یا تداوم تفاوت‌ها؟» که با روش کمی و با تکنیک تحلیل ثانویه به مقایسه الگوهای ازدواجی در بین اقوام ایرانی پرداخته‌اند به این نتایج می‌رسند که تفاوت‌های معناداری در الگوها و رفتارهای ازدواج میان اقوام مختلف ایران وجود دارد. در مقایسه با داده‌های دو دهه پیش، اگرچه شاهد کاهش کلی رفتارهای سنتی در همه گروه‌ها هستیم، اما اختلافات قومی همچنان تداوم یافته است. ریشه اصلی این تفاوت‌های قومی و تداوم آن‌ها را باید در عواملی مانند نابرابری‌های اقتصادی-اجتماعی و نیز ارزش‌ها و هنجارهای ویژه هر خرده‌فرهنگ جستجو کرد.

عباسی شوازی و صادقی (۱۳۸۵) در پژوهشی تحت عنوان «تفاوت‌های بین‌نسلی ازدواج خویشاوندی در ایران» با استفاده از تحلیل ثانویه از داده‌های «طرح آمارگیری از خصوصیات اجتماعی-اقتصادی خانوار، ۱۳۸۰» به این نتیجه رسیده‌اند که تفاوت‌های بین‌نسلی در مورد ویژگی‌های فردی به کاهش مطلوبیت و رواج ازدواج خویشاوندی در میان نسل دوم منجر نشده است، از سوی دیگر، اگرچه تأثیرپذیری الگوی رفتاری و نگرشی دو نسل از جریان‌های مدرنیزاسیون و شهرنشینی نشان داده شده است، اما رابطه مشابه قومیت با الگوی ازدواج دو نسل از تأثیر پایدار الگوهای فرهنگی بر الگوی ازدواج خویشاوندی در ایران حکایت دارد.

لی^۱ (۲۰۲۳) در مطالعه‌ای تحت عنوان «یک و چند آمریکایی-آسیایی: مرزها و ازدواج‌های درون‌قومی درون‌آسیایی» به بررسی الگوهای ازدواج بین‌قومی در میان زیرگروه‌های اصلی آسیایی-آمریکایی (مانند چینی، فیلیپینی، هندی، ویتنامی، کره‌ای و ژاپنی) می‌پردازد. نتایج نشان داد که علی‌رغم تصور رایج از «آسیایی-آمریکایی» به‌عنوان یک گروه یکدست، مرزهای قومی درونی اثر قدرتمندی بر انتخاب همسر دارند. به‌طور مشخص، نرخ ازدواج با غیرآسیایی‌ها (عمدتاً سفیدپوستان) در میان ژاپنی-آمریکایی‌ها و

فیلیپینی-آمریکایی‌ها بالاتر و در میان هندی-آمریکایی‌ها و ویتنامی-آمریکایی‌ها پایین‌تر است. این مطالعه عوامل مؤثر بر این تفاوت‌ها را نیز تحلیل می‌کند و نشان می‌دهد که سطح تحصیلات، نسل مهاجرت (مهاجران قدیمی‌تر در مقایسه با جدیدتر) و تراکم جغرافیایی گروه قومی نقش مهمی در تعیین احتمال ازدواج برون‌گروهی ایفا می‌کنند.

آندریکوپولوس و همکاران^۱ (۲۰۲۳)، در کتاب «ازدواج‌های فرامرزی: دسته‌بندی‌های دولتی، دستور کارهای پژوهشی و کارکردهای خانوادگی» با رویکردی انتقادی و بین‌رشته‌ای، نشان می‌دهد که ازدواج فرامرزی صرفاً پیامد انتخاب‌های فردی یا نیروهای اقتصادی نیست، بلکه به‌شدت تحت تأثیر چارچوب‌های قانونی و گفتمانی است که دولت‌ها از طریق سیاست‌های مهاجرتی اعمال می‌کنند. این اثر با به‌چالش کشیدن «ملی‌گرایی روش‌شناختی» و با تکیه بر مطالعات موردی اتنوگرافیک در مناطق مختلف جهان، استدلال می‌کند که مقوله‌سازی‌های دولتی (مانند «ازدواج مصلحتی») زندگی زوج‌های فرامرزی را تحت کنترل و سوءظن قرار داده، ناامنی و آسیب‌پذیری را برای آنان به‌ویژه در طبقات کم‌درآمد افزایش می‌دهد. در مقابل، کتاب با تمرکز بر «کارکردهای» روزمره خانواده‌ها، عاملیت و راهبردهای مقاومت آنان در مواجهه با این ساختارهای محدودکننده را برجسته می‌سازد.

ویس و ژانگ^۲ (۲۰۱۸)، در مقاله‌ای با عنوان «هزینه‌های ازدواج فرامرزی و رفتار ازدواج: نظریه و شواهد»، نقش کاهش هزینه‌های ازدواج فرامرزی بر بازار ازدواج و رفاه زنان در مقصد را مورد بررسی قرار داده‌اند. نتایج نشان داد که کاهش هزینه‌های انتظار (ناشی از افزایش سهمیه مجوز یک‌طرفه و تحویل هنگ‌کنگ به چین در ۱۹۹۷) منجر به افزایش ازدواج‌های فرامرزی با الگوی نامتقارن جنسیتی شد. پیامد این کاهش هزینه، تقویت موقعیت مردان و تضعیف قابل‌توجه موقعیت زنان در بازار ازدواج هنگ‌کنگ بود، به‌طوری‌که نرخ ازدواج زنان کاهش، نرخ طلاق افزایش و قدرت چانه‌زنی آنان درون خانوار کاهش یافت. این اثرات به‌طور نامتناسبی بر زنان با پایگاه اقتصادی-اجتماعی پایین‌تر متمرکز بود و همچنین انگیزه زنان برای مشارکت در بازار کار و مهاجرت به مناطق ثروتمندتر را افزایش داد.

نگاه و موضع نظری و روشی پژوهش، حکایت از درون‌مناسبات و روابط اجتماعی-فرهنگی ساکنان این مناطق دارد و از این حیث نوآوری آن قابل‌بازشناسی است. بنابراین، پژوهش حاضر با برجسته‌کردن این نوع ازدواج و طرح پرسش از چگونگی شکل‌گیری و تداوم آن، به غنای مطالعات حوزه ازدواج، خانواده، جامعه‌شناسی، مردم‌شناسی و قوم‌نگاری و مهمتر از آن مطالعات مربوط به مرز کمک می‌کند.

۳. چارچوب مفهومی و نظری

در پژوهش حاضر، چارچوبی که بنا بر روش پژوهش تأکید خاصی بر نظریه‌ای مشخص نداشته، اما به‌عنوان نقشه راه و راهنمای پژوهش مورد استفاده واقع می‌شود، اتخاذ شده است که شامل مفهوم دایره فرهنگی در نظریه ویلهلم اشمیت^۳ و رابرت فریتس گربنر^۴ در مکتب اشاعه‌گرایی، نظریه طرحواره‌های فرهنگی و نظریه زمینه ارتباطات بین‌قومی است. این امر، در جهت ارتباط نظری و تجربی مفاهیم با زمینه موجود ازدواج درون‌قومی در مناطق مرزی، به‌طور اخص هورامان لهن، در نظر گرفته شده است.

1. Andrikopoulos et al

2. Weiss and Zhang

3. Wilhelm Schmidt

4. Robert Fritz Graebner

۳-۱. دایره فرهنگی

مفهوم دایره فرهنگی^۱ اشمیت، یک پهنه جغرافیایی است که در آن گروه زیادی از شباهت‌های فرهنگی در قالب اشیاء، نهادها، باورها و فنون مشاهده می‌شود، به صورتی که بتوان مرزهای این پهنه را با خارج از آن ترسیم کرد. در هر دایره فرهنگی علاوه بر وجود شباهت‌ها، باید بتوان یک کانون اشاعه را نیز مشخص کرد. منظور از کانون اشاعه، نقطه‌ای است که زنجیره‌های پدیده‌های فرهنگی از آن، در مسیرهای متفاوتی گسترش یافته و عمل اشاعه را به انجام می‌رساند. کانون اشاعه لزوماً در مرکز دایره فرهنگی قرار ندارد و میزان آن در همه جهات به یک اندازه نیست. در برخی از جهات ممکن است اشاعه با کندی زیاد انجام گیرد و با موانعی برخورد کند؛ موانع گوناگونی همچون موانع طبیعی، موانع فرهنگی (وجود یک تمدن قدرتمند) یا حتی موانع سیاسی (وجود مرزهای حفاظت‌شده نظامی) که از پیشروی آن جلوگیری کنند. برعکس ممکن است وجود عواملی باعث افزایش و گسترده‌تری مسیرها شود؛ از جمله حمایت سیاسی، مبادلات اقتصادی، مهاجرت و... که می‌تواند چارچوبی برای شکل‌گیری ازدواج مورد نظر این پژوهش باشد (Lipset, 1993)؛ گرین از سال ۱۹۱۱ چارچوب‌های اساسی تحلیل فرهنگی خود را عرضه می‌کند؛ از پیوند میان عناصر یا پدیده‌های فرهنگی، یعنی کوچک‌ترین تکه‌های قابل تشخیص در یک فرهنگ مفروض، می‌توان از طریق مشاهده به تشخیص مجموعه‌های فرهنگی^۲ دست‌یافت؛ شباهت میان پاره‌ای از این مجموعه‌ها در بخش‌های جغرافیایی همجوار یا غیر همجوار، باید ما را به‌سوی جستجو برای یافتن حوزه یا دایره فرهنگی اشاعه این عناصر با حرکت از یک کانون اصلی، هدایت کند (ریویر، ۱۴۰۰: ۶۱).

۳-۲. نظریه طرحواره‌های فرهنگی

براساس نظریه طرحواره‌های فرهنگی^۳، زمانی که یک فرد وارد موقعیتی آشنا در فرهنگ خویش می‌شود، ذخیره‌ای از دانش در مورد رفتار مناسب و نقش شایسته‌ای که او باید در آن موقعیت ایفا کند، در ذهن او بازایی می‌شود. به عبارت دیگر، هر جهان اجتماعی برهم‌کنشگری^۴ معمولاً درون چارچوبی از دانش آشنا و از پیش آموخته‌شده در مورد موقعیت‌های مختلف بنا نهاده می‌شود. این نظریه به‌منظور توضیح پدیده‌های مرتبط با ارتباطات میان فرهنگی، به‌خصوص در زمینه سازگاری بین فرهنگی مورد بررسی قرار گرفته است؛ بنابراین طرحواره‌ها، مجموعه‌هایی کلی و تعمیم‌یافته از دانش در مورد تجارب گذشته هستند که در قالب گروه‌بندی‌های دانش مرتبط سازماندهی می‌شوند و برای هدایت رفتارهای ما در موقعیت‌های آشنا مورد استفاده قرار می‌گیرند (گارو، ۲۰۰۰).

مردم طرحواره‌های فرهنگی را هم به‌وسیله تجربه‌های مستقیم خود و هم به‌وسیله گفتگو در مورد اطلاعات مربوط به طرحواره‌ها شکل می‌دهند. بعد از آنکه طرحواره‌های فرهنگی به شکل متراکمی سازمان یافتند، اطلاعات موجود در آن‌ها بیشتر قابل استفاده می‌شود؛ آن‌ها از این پس در دسترس خواهند بود و به عنوان واحدهای سودمند اطلاعات، به‌وسیله اعضای آن فرهنگ مورد استفاده قرار می‌گیرند. زمانی که طرحواره‌های فرهنگی، انتزاعی‌تر، سازمان‌یافته‌تر و فشرده‌تر می‌شوند، ارتباطات ما به‌واسطه این طرحواره‌های فرهنگی پالایش‌شده، بسیار تسهیل می‌شوند؛ بنابراین طرحواره‌های فرهنگی، مجموعه‌های تعمیم‌یافته‌ای از دانش هستند که ما به‌واسطه تجربه خودمان در درون فرهنگ خویش، آن‌ها را در حافظه ذخیره می‌کنیم. آن‌ها در برگزیده اطلاعات کلی در مورد موقعیت‌های آشنا و قواعد رفتاری و نیز اطلاعات در مورد خودمان و مردم اطرافمان هستند (آرنالدو، ۲۰۰۴). طرحواره‌های فرهنگی

1. kulturkreise
2. kulturcomplexe
3. Cultural Schema Theory
4. Interactant

حاوی دانش در مورد واقعیت‌های آموخته‌شده در مدرسه یا راهبردهای حل مسئله و تجارب عاطفی و احساسی است که غالباً در فرهنگ ما یافت می‌شود. این طرحواره‌های فرهنگی، در قالب سیستم‌های به‌هم‌وابسته، به یکدیگر پیوند می‌خورند و ساختار شناختی پیچیده‌ای را بر می‌سازند که زیربنای رفتارهای ما است (مالکوم و شریفیان، ۲۰۰۲).

۳-۳. نظریه مبتنی بر زمینه ارتباطات بین‌قومی

یونگ یون کیم در نظریه زمینه ارتباطات بین‌قومی، از نظریه سیستم‌های باز به‌عنوان چارچوب سازمان‌دهنده استفاده می‌کند. از دیدگاه نظریه عمومی سیستم‌ها هر رویداد بین‌قومی به‌عنوان سیستمی باز تلقی می‌شود که از زیرسیستم یا عناصری تشکیل شده است که از نظر عملکرد به یکدیگر وابسته‌اند. این تصور سیستمی با تعدادی از دیدگاه‌های روش‌شناسی که معمولاً زمینه‌گرایی^۱، عمل‌گرایی^۲ و روان‌شناسی بوم‌شناختی^۳، هستند، سازگار است. به‌ویژه تصور کنونی از ارتباط بین‌قومی از منظر سیستم‌های باز، بر هم‌کنشی نیروهای زمینه‌ای چندلایه پیرامون یک رفتار خاص بین‌قومی را مورد تأکید قرار می‌دهد. این رفتار و زمینه به‌عنوان سازنده سیستم اصلی ارتباط بین‌قومی در نظر گرفته می‌شود که به‌طور همزمان در یک فعل‌و‌انفعال متقابل پویا عمل می‌کند. بدین ترتیب ارتباطات بین‌قومی نه تنها به‌عنوان یک واحد خاص تحلیلی (متغیر)، بلکه به‌مثابه تمامیت یک رویداد که در آن رفتار و زمینه با هم یک «تلفیق نظری» را تشکیل می‌دهد، تلقی می‌شود که بر ماهیت واحد فرایندهای روانی و اجتماعی تأکید دارد (گادیکانست، ۱۳۹۶: ۱۹۷).

روش‌شناسی پژوهش

سنت روشی این پژوهش بر سنت روش‌شناسی کیفی استوار است. روش‌های کیفی را می‌توان برای کشف عرصه‌هایی از زندگی که از آن‌ها چیزی نمی‌دانیم، یا عرصه‌هایی که از آن‌ها بسیار می‌دانیم اما می‌خواهیم فهم تازه به‌دست آوریم، به کار برد (استراوس و کوربین، ۱۳۹۸: ۳۳). در میان روش‌های کیفی، روش نظریه زمینه‌ای^۴ با توجه به ویژگی‌هایی مانند قابلیت نظری، ارتباط مداوم و فعال محقق با موضوع تحقیق و قابلیت اصلاح، اهمیت زیادی برای تدوین چارچوب‌های نظری برای شناخت مسئله اجتماعی دارد (فراستخواه، ۱۳۹۸: ۱۹). با توجه به رویکردهای متفاوت نظریه زمینه‌ای، در این پژوهش با توجه به موضوع و اهداف، از رویکرد عینی‌گرایی^۵ استراوس و کوربین (۱۹۹۸، ۱۹۹۰) استفاده شده است.

در این پژوهش، از روش‌های نمونه‌گیری هدفمند، نمونه‌گیری نظری و نمونه‌گیری با حداکثر تنوع به‌صورت تلفیقی استفاده شده است. ابزار اصلی گردآوری داده‌ها در این مطالعه، مصاحبه نیمه‌ساختاریافته عمیق و رودرو بود که مدت هر مصاحبه بین ۶۰ تا ۹۰ دقیقه متغیر بود. بدین‌منظور با ۲۶ نفر از زوجین (ازدواج کرده‌ها در قالب ازدواج درون‌قومی) و متنفذان و مطلعان روستاهای هانه‌گرمله (ایران) و بیاره (کردستان عراق) مصاحبه به عمل آمد. پرسش‌ها با توجه به اهداف تحقیق طراحی شدند، اما در جریان مصاحبه انعطاف‌پذیر بوده و براساس پاسخ‌ها و جهت‌گیری مصاحبه‌شوندگان تعدیل و تکمیل می‌شدند. فرآیند گردآوری داده‌ها به روش «گلوله برفی» پیش رفت، به این ترتیب که از طریق ارجاعات و اطلاعات ارائه‌شده به‌وسیله هر فرد، نمونه‌های بعدی یا منابع تکمیلی شناسایی و مورد بررسی قرار می‌گرفتند.

1. Contextualism
2. Pragmatism
3. Ecological Psychology
4. grounded theory
5. Objectivist

برای تحلیل داده‌ها از تکنیک تحلیل تماتیک (مضمونی) در چارچوب کلی روش نظریه زمینه‌ای استفاده شد. این رویکرد تحلیلی ماهیتاً چرخشی و تکرارشونده است. در مرحله نخست، محتوای مصاحبه‌ها از طریق کدگذاری باز^۱، مورد بررسی قرار گرفت تا مفاهیم و مضامین اولیه استخراج شود. در مرحله بعد، با استفاده از کدگذاری محوری^۲، ارتباط بین این مفاهیم ساماندهی شد و مقوله‌های محوری شکل گرفت. در نهایت، در مرحله کدگذاری انتخابی^۳ همه مقوله‌ها حول یک هسته مرکزی یکپارچه شده و در قالب یک تئوری محقق‌ساخته که بازتاب‌دهنده شرایط خاص زمینه پژوهش است، (اشتراوس و کوربین، ۱۳۹۸: ۱۲۳) ارائه شد. این فرآیند تحلیلی به صورت بازگشتی انجام می‌شد، به طوری که داده‌های جدید، مفاهیم قبلی را بازتعریف یا تکمیل می‌کرد و پژوهشگر را تا رسیدن به یک درک نظری جامع و اشباع‌شده پیش می‌برد.

۵. یافته‌های پژوهش

در این پژوهش، مصاحبه‌های عمیقی با ۲۶ نفر از ساکنان منطقه هورامان لهن، اعم از زوج‌های درگیر در ازدواج‌های درون‌قومی و افراد مطلع محلی، انجام شد. شرکت‌کنندگان شامل ۱۶ مرد و ۱۰ زن با دامنه سنی گسترده‌ای از ۳۶ تا ۸۱ سال بودند که در روستای هانی‌گرمله روستای بیاره و (شهرهای سلیمانیه و بلخه) زندگی می‌کردند. سطح تحصیلات از بی‌سوادی تا دکتری در نوسان بود و مشاغل متنوعی از جمله کاسب، خانه‌دار، کارمند دولتی، معلم، هیئت‌علمی، خبرنگار، وکیل و نویسنده در میان آن‌ها مشاهده می‌شد. مدت ازدواج اکثر آن‌ها بلندمدت (تا ۶۵ سال) بود و تعداد فرزندان بین ۱ تا ۷ فرزند متغیر بود. این ترکیب، امکان دستیابی به تجارب غنی و چندوجهی از پدیده مورد مطالعه را در بسترهای سنتی و مدرن و از نسل‌های مختلف فراهم کرد.

جدول ۱. مشخصات مصاحبه‌شوندگان

ردیف	نام	جنسیت	سن	تحصیلات	شغل	سکونت	مدت سکونت	مدت ازدواج	تعداد فرزند	زمان
۱	امین	مرد	۵۰	دیپلم	کاسب	هانی‌گرمله	۵۰	۲۵	۳	۱۰۵
۲	کوکب	زن	۷۵	بی‌سواد	خانه‌دار	بیاره	۶۰	۶۰	۷	۹۸
۳	ابراهیم	مرد	۶۵	سیکل	کاسب	هانی‌گرمله	۶۵	۲۵	۴	۷۸
۴	مژده	زن	۵۵	دیپلم	کارمند	بیاره	۴۰	۳۷	۴	۵۹
۵	اشرف	مرد	۶۸	دیپلم	کارمند	بیاره	۵۵	۳۷	۴	۷۹
۶	آرش	مرد	۳۸	لیسانس	معلم	سلیمانیه	۲۰	۹	۱	۶۸
۷	هاله	زن	۴۲	دیپلم	خانه‌دار	هانی‌گرمله	۳۵	۲۵	۳	۶۵
۸	مادح	مرد	۵۰	دیپلم	کاسب	هانی‌گرمله	۵۰	۲۵	۳	۷۸
۹	گلاویژ	زن	۴۵	دیپلم	خانه‌دار	هانی‌گرمله	۴۵	۲۵	۳	۷۸
۱۰	بیساران	مرد	۵۰	دیپلم	کارمند	بیاره	۵۰	۲۷	۲	۱۲۰
۱۱	رحمان	مرد	۴۹	فوق لیسانس	دبیر	هانی‌گرمله	۴۹	۱۸	۲	۱۴۰
۱۲	عزت	مرد	۷۰	دکتری	هیئت علمی	بیاره	۵۸	۵۰	۵	۸۵
۱۳	دیلان	مرد	۴۱	دیپلم	خبرنگار	بیاره	۳۷	-	-	۹۸

1. Open coding
2. Axial coding
3. Selective coding

ردیف	نام	جنسیت	سن	تحصیلات	شغل	سکونت	مدت سکونت	مدت ازدواج	تعداد فرزند	زمان
۱۴	زکریا	مرد	۴۹	لیسانس	کارمند	بیاره	۴۰	۱۰	۱	۶۸
۱۵	هلن	زن	۴۵	لیسانس	معلم	هانی‌گرمله	۴۰	۱۰	۱	۶۵
۱۶	قیصر	مرد	۴۶	لیسانس	مدیر	بلخه	۴۱	۱۶	۲	۱۰۶
۱۷	منظر	مرد	۴۲	فوق‌لیسانس	معلم	بیاره	۳۹	۱۵	۲	۱۰۸
۱۸	عطیه	زن	۸۱	بیسواد	خانه‌دار	بیاره	۷۰	۶۵	۶	۶۹
۱۹	سبحان	مرد	۵۱	لیسانس	نویسنده	هانی‌گرمله	۵۰	۲۴	۲	۹۵
۲۰	امید	مرد	۴۰	دیپلم	کاسب	هانی‌گرمله	۳۹	۵	۱	۶۷
۲۱	رنگین	زن	۴۶	لیسانس	گوینده	بیاره	۴۳	-	-	۵۸
۲۲	نعمت	مرد	۵۴	لیسانس	مدیر	بیاره	۴۶	-	-	۵۹
۲۳	رمضان	مرد	۵۶	سیکل	کاسب	هانی‌گرمله	۴۶	۳۱	۲	۷۰
۲۴	هلمت	مرد	۳۶	سیکل	کارگر	هانی‌گرمله	۲۵	۶	۲	۶۸
۲۵	رزگار	مرد	۵۸	فوق‌لیسانس	وکیل	سلیمانیه	۲۰	۲۵	۲	۶۵
۲۶	بیان	زن	۳۸	سیکل	خانه‌دار	بیاره	۳۶	۲۳	۳	۶۷

لازم به ذکر است که در خلال جمع‌آوری داده‌ها دو بحث گروهی به مدت شش ساعت نیز انجام شده است. در فرآیند تحلیل داده‌های این پژوهش، با استفاده از روش نظریه زمینه‌ای، داده‌های حاصل از مصاحبه‌های نیمه‌ساخت‌یافته عمیق به‌صورت نظام‌مند و در سه مرحله کدگذاری پردازش شدند. در مرحله کدگذاری باز، جملات و مفاهیم کلیدی مستقیماً از متن مصاحبه‌ها استخراج شد. سپس در مرحله کدگذاری محوری، این مفاهیم اولیه براساس اشتراکات و ارتباطات معنادار دسته‌بندی و در قالب هفده کد محوری سازماندهی شد. در مرحله کدگذاری انتخابی، تمامی این کدهای محوری حول یک هسته مرکزی یکپارچه شدند و منجر به شکل‌گیری پنج مقوله انتخابی و درنهایت یک مقوله هسته‌ای نهایی با عنوان «ازدواج درون‌قومی مرزی به‌مثابه سیاست اجتماعی» شد. این فرآیند چرخشی و بازگشتی، با حرکت پیوسته بین داده‌ها و مفاهیم انتزاعی، تا رسیدن به اشباع نظری و شکل‌گیری یک الگوی تفسیری منسجم ادامه یافت.

جدول ۲. کدگذاری باز، محوری، انتخابی مصاحبه‌ها

شرایط زمینه‌ای	کدگذاری باز	کدگذاری محوری	کدگذاری انتخابی	مقوله هسته
شرایط زمینه‌ای	این ازدواج از قدیم بوده است، بحث ازدواج درون‌قومی سابقه طولانی دارد، بعضی‌ها اون طرف مرز فامیل داشتن و به همان واسطه ازدواج کردند، به‌خاطر موقعیت جغرافیایی هانه‌گرمله و به‌خاطر تأمین مایحتاج و کالا به کالا، اجداد ما رفتن کاروان. کوهستانی بودن منطقه و آسانتر بودن رفت‌وآمد به سمت عراق، ازدواج فامیلی در دو طرف مرز (برادر خانم تو روستای ما کار می‌کرد به همین واسطه باهاش آشنا شدم)، فامیل زیاد داریم اونجا، هانه‌گرمله ۳۰ نفر ازدواج کردن از اونجا زن گرفتن، بیشتر ازدواج‌ها قبلاً به‌خاطر همزبانی بوده فامیلی و نزدیکی، ما الان با اون ور همزبانیم هم‌مذهبییم، فرهنگمون یکیه. آداب و رسوم و مراسممون یکیه، قدیم روابط بهتر بود. روابط نزدیک بود همدیگرو خوب می‌شناختن. تشابه فرهنگ، زبان و موسیقی و غذا و پوشاک و مذهب	زمینه‌های تاریخی و تداوم پیوندهای پیشامرزی	زمینه‌های تاریخی - تاریخی - فرهنگی و مجاورتی	ازدواج درون‌قومی مرزی به‌مثابه سیاست
		منطق مجاورت و پیوند سرزمینی علی‌رغم گسست سیاسی		
		سازه‌های هویت جمعی فرامرزی و اشتراکات فرهنگی		

عنوان	کدگذاری باز	کدگذاری محوری	کدگذاری انتخابی	مقوله هسته
شرایط علی	خیلیا رفتن اونجا کار کشاورزی کردن فقط برای اینکه زنده بمونن. اونجا هم زن گرفتن، همه مایحتاجمون رو از بیاره می خریدیم، رفتن به عراق برای ازدواج، کار، درس، سربازی، خیلی راحت تر بود تا رفتن به پاره کرماشان و تهران. کاسبی راحت تر بود براشون، تو این رفت و آمدها ارتباط منجر به ازدواج هم داشته، این ازدواج ها می تونه به نفع طرفین باشه، اینجا باز فرهنگ خیلی مهمه. زبان، جغرافیا. بهتره هم فرهنگ خودت باشه. خیلی از این روابط و ازدواج با اونور مرز مسئله قومیتی و اقتصادی است. خانم من تو عراق حقوق می گیره ۳۵ میلیون پول خودمون، خیلی به زندگیمون کمک می کنه، ارزش پول اونا خیلی بیشتره. جنگ زیاد بوده تو این منطقه، آواره شدن و جابه جایی زمینه آشنایی و ازدواج. جنگ و آوارگی دو طرف از قدیم الايام، انفال و شیمیایی و جنگ داخلی، آسونه ازدواج، سخت نمیگیرن.	دستیابی به فرصت های اداری-خدماتی دو طرف مرز سایه جنگ و خشونت مرزی برگزاری آسان ازدواج	سازوکارهای انعطاف پذیر بقا و فرصت های اقتصادی و خدماتی	
شرایط مداخله ای	این ازدواج برای همه در دسترس نبوده خیلیا موقعیت نداشتن، در هانی گرمه برخلاف جاهای دیگر ازدواج طبقاتی نبود، مثلاً رعیت با دختر خان ازدواج می کرد و برعکس، شیخ زاده با رعیت ازدواج می کرد، ازدواج های جدید هم بیشترش به خاطر ازدواج های قدیم بود که با هم فامیل شدن، تجربه البته الان به خاطر فضای مجازی زودتر همدیگر را پیدا می کنن، خیلی ها به خاطر منفعت تن به این ازدواج می دن، اونا قبل از شیمیایی حلبچه اومدن ایران و برنگشته بودن، قبلنا مرز اصن نبوده خیلی راحت تر بوده رفت و آمد. در کل بده بستان هست، الانم بد نیست شاید بعداً فنس هم بکشن. مرز تنونست ارتباط ما رو کم کنه، شرایط ارتباط بیشتر رو فراهم کرد، شرایط اقتصادی هم مهم بوده، طی چهل سال گذشته چهار بار اونا به ایران آواره شدن. کار پیدا کردن، تحصیل در اون ور مرز، شبکه های مجازی، استفاده از اینترنت و ارتباطات جدید.	ظهور فرصت های شغلی و تحصیلی جدید تحرك مرزی فزاینده طبقات اجتماعی همسان استفاده از فناوری ها ارتباطی	شکل گیری اکولوژی اجتماعی مرزی فرصت آفرین	
فامیل ها	فامیل مون میاد پیش نظامی های بیاره منو ضمانت می کنه، مراودات و ارتباط آسان، ازدواج کلاً معامله است، خیلی از اونایی که این نوع ازدواج رو دارن از دو طرف مرز هم امتیازاتی دارن هم محدودیت هایی، خط مرزی شاید دو طرف همدیگرو دیربه دیر ببینن، به خاطر همین ازدواج بعضیا کاسبی می کنن، معاملات تجاری و کاری، این ازدواج ها به نظر من بد نیست، وقتی عراق قحطی شد با برادر عروس مون رفتن تهران شرکت کار کنم، وقتی در کردستان عراق جنگ داخلی شد ما راحت اومدیم ایران پیش فامیل، وقتی آمریکا به روستای بیاره موشک زد ما یه هفته اومدیم پیش فامیل مون تو روستای هانه گرمه، برای گرفتن ارث خانوادگی مشکل داشتیم، پدر بزرگم فوت می کنه مادر بزرگم میره کردستان عراق ازدواج می کنه الان من دوتا عمو ناتنی دارم اونجا، رفت و آمدمون زیاده، مایحتاج همدیگرو می فرستیم، عموم رو بردم کرمانشاه چشماشو عمل کرد، مسافرای اونجا میان می برم دکتر و سفر درآمد خوبی داره، فرزندان ما از ابتدای تولد دوستان و فامیل خارجی دارن، مشکلی برای رفت و آمد نداریم، من اگر شوهرم عراقی نبود توی کارم موفق نمی شدم، توی سلیمانیه و حلبچه شرایط کاری من، ازدواج باعث کم رنگی مرز شده بین ما.	ایجاد شبکه امنیت و حمایت فرامرزی کاهش پنداشت محدودیت های مرزی افزایش مبادلات اقتصادی تجارتي واسطه گری سیاسی در مواقع حساس سیاسی و درگیر	نظام سازی اجتماعی فرامرزی	

شرایط	کدگذاری باز	کدگذاری محوری	کدگذاری انتخابی	مقوله هسته
تغایلات و استراتژی‌ها	عاطفه و روابط زیاده. به خاطر قوم و فامیل بودن (اشتراکات قومی) رفت‌وآمد بین روستاها راحته مثلاً برای عروسی و عزا. به خاطر این ازدواج روابط بیشتر میشه. من وقتی مشکل مالی دارم از فامیل‌های خانمم کمک می‌گیرم، تداوم ازدواج‌ها به خاطر مسافرت به اونجا، به خاطر همین ازدواج بعضیا کاسبی میکنن. شرایط جور میشه. آمار بالای پایداری از ازدواج بین دو مرز، میزان طلاق نزدیک صفر، الان اینترنته خودشون تصمیم میگیرن برای ازدواج، پدر بزرگم می‌گفت ازدواج منجر به طلاق نداشتیم. از طریق مرز غیررسمی رفت‌وآمد می‌کنیم، اونجا کلی آشنا پیدا کردیم تو تمام زمینه‌ها، دوستانم میگن خوش‌به‌حالت زنت اونوریه، راحت میای میری، کلی آشناداری اونجا، میری اونجا ماشینای خوب سوار میشی، برای تعطیلات میری، فامیلای زنم اینجا به نام من خونه خریدن، برای سفر و تعطیلات و دکتر میان، منم از خونشون استفاده می‌کنم، پسردایی من سرطان گرفت برادرشوهرم اونو برد تهران الان حالش خوبه، می‌خوام براش از فامیلامون دختر خوب پیدا کنم، خیلی کمکمون کرد، هر وقت بیاد مرز میرن دنبالش، من به خاطر شرایط سیاسی خودم به این ازدواج تن دادم، برای کارهای پزشکی و زیبایی میریم ایران، ولی وقتی میری خواستگاری مهریه زیاد میخوان در جواب میگی من اومدم قومی کنم نه معامله	تقویت و تداوم شبکه تبادلات حمایتی-معیشتی فرامرزی	تداوم اقتصاد اخلاقی خویشاوندی	
		تقویت دسترسی از طریق پیوندهای خانوادگی جدید و گسترده		
		بازتعریف ازدواج		

۵-۱. شرایط زمینه‌ای: زمینه‌های تاریخی - فرهنگی و مجاورتی

بارزترین ویژگی تاریخی مؤثر بر الگوی ازدواج در هورامان لهون، تقسیم سرزمینی ناشی از تحولات سیاسی کلان و شکل‌گیری مرزهای مدرن است. هورامان لهون پس از فروپاشی امپراتوری عثمانی و با قرارداد ذهاب (زهاب) به دو بخش -بخشی در استان کرمانشاه ایران و بخشی در اقلیم کردستان عراق- تقسیم شد. تا دوره جدید، یعنی پیش از قرن بیستم، منطقه هورامان لهون در قلمرو امپراتوری عثمانی و قاجار، وحدت سیاسی و سرزمینی خود را حفظ کرده بود. در این دوره، مرزها به معنای امروزی وجود نداشت و به‌جای آن، «سرحدات» مناطقی حائل و کم‌وبیش سیال بودند. پیوندهای خویشاوندی و الگوهای ازدواج در پهنه جغرافیایی یکپارچه و براساس منطق قومی، زبانی و فرهنگی جریان داشت. با فروپاشی امپراتوری عثمانی پس از جنگ جهانی اول و شکل‌گیری دولت-ملت‌های جدید در خاورمیانه، مرزهای مدرن و ثابت ترسیم شد. قرارداد ۱۹۱۳ (و سپس قطعی‌تر شدن مرزها پس از آن) میان ایران و عثمانی (و بعداً عراق)، مناطق غربی ایران را به دو نیمه تقسیم کرد (شعبانی، ۱۳۸۶). یکی از مصاحبه‌شوندگان در این باره این‌چنین می‌گوید: «هورامان کلاً یک هورامان است؛ هم اینور مرز، هم اونور. یک خط فرضی بین ما وجود دارد که انسان‌های سیاسی آن را ترسیم کردند، در دوران حکومت صفوی در زمان شاه صفی. زمانی که عثمانی قدرت گرفت برای تعیین حدودات مرزی به حکومت صفویه فشار آورد و آمدند در عهدنامه ذهاب در سال ۱۱۰۰، دقیق تو ذهنم نیست ولی فک کنم سال ۱۱۰۰، در زمان شاه‌صفی در مورد مرزبندی جدید به توافق رسیدند. در این عهدنامه هورامان به دو قسمت تقسیم شد. هورامان ایران و هورامان عثمانی. ولی در زمان شاه‌عباس صفوی تا سلیمانیه و بغداد مال ایران بود و ما یک هورامان داشتیم. ما مرزی نداشتیم مرز از ما دور بود. هورامان یکی بود. در این ۳۸۰ سال خط فرضی کشیده شد. منظورم اینه که این ازدواجی که مورد بحث شماست، بعد از قرارداد ذهاب اتفاق افتاده است از لحاظ خط مرزی می‌گم وگرنه قبل از این قرارداد بین هانی‌گرمله و بیاره ازدواج وجود داشت» (مصاحبه‌شونده ۱۱).

منطقه هورامان لهن با وجود تقسیم سیاسی، از اشتراکات فرهنگی عمیق و یکپارچه‌ای برخوردار است که مرزهای ملی را تحت‌الشعاع قرار می‌دهد. ساکنان دو سوی مرز دارای زبان مشترک (هورامی)، مذهب واحد (سنی شافعی) و میراث هنری، موسیقایی، ادبی و آیینی مشترکی هستند که این منطقه را به یک «دایره فرهنگی» یکپارچه - مطابق نظریه اشاعه‌گرایی اشمیت و گرینر - تبدیل کرده است. این دایره فرهنگی، نه تنها مرزهای سیاسی را کمرنگ می‌سازد، بلکه به عنوان کانونی برای اشاعه الگوهای اجتماعی، از جمله الگوهای ازدواج، عمل می‌کند. یکی از مصاحبه‌شوندگان در این باره چنین می‌گوید:

«ویژگی‌های هویتی و فرهنگی ما با دوتا از روستاهای همجوار خودمون یکیه، با روستای بیاره کردستان عراق هم یکیه با مقداری تفاوت که به خاطر وجود مرز هست و اینکه مال دو کشور مختلف هستیم، وگرنه ما یک ملت و یک قوم هستیم. از قدیم با هم بودیم. با وجود تفاوت جغرافیایی و حکمرانی، در شرایط سخت و مشکلات کنار هم بوده‌ایم. به نظر من با این اشتراکات قومی و هویتی، برای ارتباط اجتماعی مثل ازدواج، نادیده گرفتن تفاوت جغرافیایی دور از انتظار نیست» (مصاحبه‌شونده ۶).

این تداوم، نشان‌دهنده مقاومت فرهنگی و اجتماعی در برابر گسست‌های ناشی از سیاست‌های مرزی است و ازدواج را به یک استراتژی برای حفظ پیوندهای اجتماعی در طول زمان تبدیل کرده است. این امر با شرایط و عواملی دیگر عجین شده است که معلول ازدواج درون گروهی در دو سوی مرز بوده است.

۵-۲. شرایط علی: سازوکارهای انعطاف‌پذیر بقا و فرصت‌های اقتصادی و خدماتی

همان‌طور که ذکر آن رفت، بروز و تداوم ازدواج‌های درون‌قومی در هورامان لهن را می‌توان در چارچوب علل کارکردی و ساختاری مستقیمی تحلیل کرد که از بستر تاریخی و فرهنگی و جغرافیایی منطقه سرچشمه می‌گیرد. این شرایط زمینه‌ای عمدتاً در قالب سازوکارهای انعطاف‌پذیر بقا و فرصت‌های اقتصادی و خدماتی تجلی می‌یابد. از یک‌سو، زندگی در منطقه‌ای مرزی با تاریخ پرتلاطم (از تقسیم سرزمینی تا جنگ‌های متوالی)، جوامع محلی را واداشته تا برای تضمین بقا و انسجام اجتماعی، به راهبردهای انطباقی روی آورند. ازدواج درون‌قومی در این میان، همچون سازه‌ای اجتماعی انعطاف‌پذیر عمل می‌کند که در شرایط بحرانی (نظیر جنگ ایران و عراق یا بمباران شیمیایی حلبچه) به شبکه‌ای امن و حمایتی تبدیل شده و امکان جابه‌جایی، پناهجویی و اسکان در آن سوی مرز را فراهم می‌سازد. این ازدواج‌ها نه تنها روابط سببی را گسترش می‌دهد، بلکه سرمایه اجتماعی فرامرزی ایجاد می‌کند که همچون ضربه‌گیری در برابر نوسانات سیاسی و امنیتی عمل می‌کند. شرایط سیاسی خاص مرزنشینان در هورامان لهن و وجود ریسک ناشی از جنگ و خشونت و همچنین شرایط خاص تصمیمات سیاسی کلان، بارها و بارها مرزنشینان را مجبور به نقل مکان کرده است. اکثر مصاحبه‌شونده‌ها در این باره می‌گویند: «مردم اقلیم کردستان در اثر جنگ ایران و عراق، انفال^۱ و جنگ با حکومت بعث عراق و همچنین شیمیایی شهر حلبچه حداقل سه بار به ایران و شهر پاره آواره و پناهنده شدند» (مصاحبه‌شونده‌های ۱، ۲، ۳، ۹، ۱۱).

در روستاهای دوسوی مرز هورامان لهن، به دلیل وجود جنگ و خشونت‌های مرزی، ارتباطات در سطح بالایی شکل گرفته است. مصاحبه‌شوندگان در این خصوص، بر این نکته تأکید می‌کنند که بسیاری از ارتباطات آن‌ها با آن سوی مرز در نتیجه وجود جنگ و آوارگی صورت پذیرفته است. یکی از مصاحبه‌شوندگان در این خصوص می‌گوید: «وقتی که حلبچه بمباران شیمیایی شد، قیامت بود. انسان‌ها، کوچک و بزرگ، حیوانات و پرندگان در حال فرار بودند. ما می‌دانستیم که باید به سوی ارتفاعات فرار کنیم. ارتفاعات هم

۱. انفال، عملیاتی در سال ۱۹۸۸ بود که در جریان آن نیروهای رژیم بعث عراق به دستور صدام حسین تکریتی بیش از ۱۸۰ هزار نفر از مردم کرد کردستان عراق را قتل عام کردند.

سمت هورامان لهون بود. تقریباً نیمی از مردم بر اثر شیمیایی مردند. نیم دیگر به سمت نوسود فرار کردیم. در حاشیه رودخانه سیروان به‌وسیله نیروهای ایران اسکان داده شدیم. امید ما به آشناها و فامیل‌هامون در شهر پاوه بود. منتظر بودیم که به کمک ما بیایند. من قبل از انقلاب ۵۷ ایران رفتم روستای عراق ازدواج کردم. امید خانواده من به فامیل‌های ایرانی خودمان بود» (مصاحبه‌شونده ۲).

از سوی دیگر، این الگوی ازدواج به‌عنوان کانالی برای خلق و بهره‌برداری از فرصت‌های اقتصادی و خدماتی در دو سوی مرز عمل می‌کند. پیوندهای خویشاوندی ناشی از این ازدواج‌ها، مبادلات اقتصادی غیررسمی را تسهیل کرده و اعتماد لازم برای معاملات در غیاب نهادهای رسمی تضمین‌کننده (مانند سیستم چک در کردستان عراق) را فراهم می‌آورد. همچنین، این پیوندها دسترسی به خدمات آموزشی، بهداشتی و شغلی در آن سوی مرز را ممکن می‌سازد و امکان درخواست تابعیت دوم یا استفاده از مزایای شهروندی را برای افراد فراهم می‌کند. در واقع، ازدواج درون‌قومی در این بافت، تنها یک انتخاب فرهنگی نیست، بلکه راهبردی عقلانی و کارکردی برای به‌حداکثر رساندن منابع و کاهش مخاطرات زندگی در منطقه‌ای حاشیه‌ای و دوپاره شده است. شبکه روابط ایجادشده در سایه ازدواج درون‌قومی در دوسوی مرز هورامان لهون، برای ساکنان این مناطق فرصت‌های زیادی را به وجود می‌آورد.

۵-۳. شرایط مداخله‌ای: شکل‌گیری اکولوژی اجتماعی مرزی فرصت‌آفرین

براساس کدهای باز استخراج‌شده و کد محوری شکل‌گیری «اکولوژی اجتماعی مرزی فرصت‌آفرین»، شرایط مداخله‌گر در الگوی ازدواج درون‌قومی در هورامان لهون را می‌توان در قالب تعامل پویای چندین عامل کلیدی تحلیل کرد. در درجه نخست، تحرک مرزی فزاینده -اعم از آوارگی‌های اجباری یا تردهای مبتنی بر شبکه خویشاوندی- بستر فیزیکی و اجتماعی لازم برای تماس و تشکیل خانواده را فراهم ساخته است. این تحرک، صرفاً یک جابه‌جایی مکانی نیست، بلکه با ظهور فرصت‌های شغلی و تحصیلی جدید در یکی از دو سوی مرز گره خورده است؛ به‌گونه‌ای که ازدواج می‌تواند مسیری برای دستیابی به اشتغال، آموزش یا خدمات بهتر قلمداد شود. ازدواج درون‌قومی به دنبال وقوع خود فرصت‌هایی را برای زوجین و خانواده‌هایشان در دوسوی مرز هورامان لهون ایجاد می‌کند. همین امر سبب شده است که شرایطی برای خانواده‌های زوجین ایجاد شود که از امکانات دو سوی مرز برای بهبود کیفیت زندگی خود بهره بگیرند. مصاحبه‌شوندگان از فرصت‌های اقتصادی و دسترسی به خدمات مختلف در هر دو سوی مرز گفتند و بر دخالت مستقیم پیدا کردن شغل در اقلیم، دسترسی به خدمات پزشکی در ایران، استفاده از مبادلات پرسود و بهره‌گیری از ظرفیت‌های ساکنان هر دو سوی مرز در شکل‌گیری ازدواج و تداوم آن تأکید کردند. یکی از مصاحبه‌شوندگان تجربیات خود را این‌گونه بیان کرد: «وقتی وضعیت اقلیم کردستان بهتر شد، من رفتم اونجا برای کار. خواهرم قبلاً توی روستای بیاره ازدواج کرد و خوش اونجا بود. اونا کمکم کردن و یک کار خوب پیدا کردم و همانجا ازدواج کردم» (مصاحبه‌شونده ۴).

همسان‌همسری از نمادهای بارزی است که در این مناطق به‌عنوان عامل مهم مداخله‌ای در شکل‌دهی و تسریع و تسهیل ازدواج‌ها عمل می‌کند. به این‌صورت که ضمن بررسی شباهت‌های فرهنگی، به ازدواجی همسان تن داده‌اند که از لحاظ معیارهای همسرگزینی در یک طبقه همسان قرار می‌گیرند. مصاحبه‌شوندگان این نکات را این‌گونه بازگو می‌کنند: «روستای ما با روستای بیاره از همه لحاظ تقریباً مردم مشابهی داریم. از لحاظ فرهنگی و اقتصادی و لباس و زبان و دین و مذهب یکی هستیم. من با همسر که اهل روستای بیاره هست در این موارد هیچ مشکلی نداریم و خانواده‌هامون از لحاظ اقتصادی هم در یک سطحیم. با خانواده‌ای وصلت کردم که از همه لحاظ مثل همیم» (مصاحبه‌شونده ۳).

افزون‌براین، فناوری‌های ارتباطی نوین و شبکه‌های مجازی به‌عنوان یک عامل تسهیلگر مؤثر، سرعت و دامنه‌شناسایی و ارتباط با گزینه‌های همسرگزینی در آن سوی مرز را به شکل چشمگیری افزایش داده‌اند. مصاحبه‌شوندگان، بر شبکه‌های مجازی‌ای مانند تلگرام، اینستاگرام و فیس‌بوک و... اشاره دارند که تأثیر زیادی در برقراری ارتباط و به‌تبع؛ تسهیل در روند ازدواج درون‌قومی و ارتباطات بین ساکنان داشته است. ما برای هماهنگی خواستگاری و رفت‌وآمدهامون از شبکه‌های مجازی استفاده کردیم... خیلی ارتباط ما رو بیشتر کرده... از وضعیت همدیگه مطلع می‌شیم...» (مصاحبه‌شونده ۱۴).

در مجموع، این عوامل در کنار یکدیگر، اکولوژی اجتماعی ویژه‌ای را پدید آورده‌اند که در آن مرز نه به‌عنوان مانع، بلکه به‌مثابه عرصه‌ای برای خلق فرصت‌های جدید بقا، پیشرفت و پیوند بازتعریف می‌شود.

۵-۴. پیامدها: نظام‌سازی اجتماعی فرامرزی

بسیاری از مصاحبه‌شوندگان، پیامدهای این نوع ازدواج را مثبت ارزیابی کرده‌اند و بر روند روبه افزایش آن در این مناطق اشاره داشتند. یکی از مصاحبه‌ها درباره این شبکه حمایتی می‌گوید: «بعد از حمله آمریکا به عراق و سقوط صدام کم‌کم وضعیت ما بهتر شد. کار زیاد شد. جوری وضعیت تغییر کرد که ما هرساله میتونیم به ترکیه یا ایران سفر کنیم. ارزش دینار بهتر شد. وضعیت خدمات درمانی در ایران خوبه. مشکلی داشته باشیم میریم کرمانشاه و فامیلامون مارو میبرن دکتر و سفر، خیالمون راحته» (مصاحبه‌شونده ۱۷).

با این حال، شاید مهمترین پیامد عینی و ملموس این نوع ازدواج‌ها، افزایش مبادلات اقتصادی-تجارتی بین ساکنان بوده است که ازدواج درون‌قومی آن را شکل داده، تسریع و تسهیل کرده است. با توجه به نوسانات ارزی، اختلاف قیمت‌ها، نوسانات بازار در دو سوی مرز، ایجاد واسطه‌ای و دلالتی مرزی، ازدواج درون‌قومی شبکه‌ای از روابط را ایجاد کرده که اعتماد و همبستگی مبنای آن بوده است که خود را در افزایش و بهره‌برداری از ظرفیت‌های مرز در زمینه تجاری و مبادلاتی نشان داده است. مصاحبه‌ای در این باره چنین می‌گوید: «بعد از رفت‌وآمدهایی که خانواده‌های ما باهم داشتند، به‌تدریج اطرافیان و دوستان ما نیز با همدیگر ارتباط گرفتند. الان دوستان من با خانواده همسر که در ایران هستند، ارتباط خیلی خوبی دارند، اونا باهم کارهای اقتصادی را شروع کردند» (مصاحبه‌شونده ۲۴).

یکی دیگر از پیامدهای این نوع ازدواج‌ها، کاهش پنداشت محدودیت‌های مرزی و تردد آسان در این مناطق است که به این معناست که مرز در ذهنیت کنشگران به یک «منطقه ارتباطی» تبدیل شده، نه یک خط جدایی. حتی در مواقع بحران‌های سیاسی یا درگیری‌ها، این شبکه‌ها به‌عنوان کانال‌های غیررسمی میانجیگری و کاهش تنش عمل می‌کند.

با توجه به این پیامدها، می‌توان گفت که این فرآیندهای درهم‌تنیده، به خلق یک اکولوژی اجتماعی یکپارچه و فراملی می‌انجامد که در آن تعلقات قومی و خویشاوندی، مبنای سازماندهی زندگی اجتماعی، اقتصادی و امنیتی افراد را تشکیل می‌دهد و یک «نظام» اجتماعی مقاوم، انعطاف‌پذیر و فراتر از حکومت‌های ملی را در منطقه مرزی هورامان لهون مستقر ساخته است.

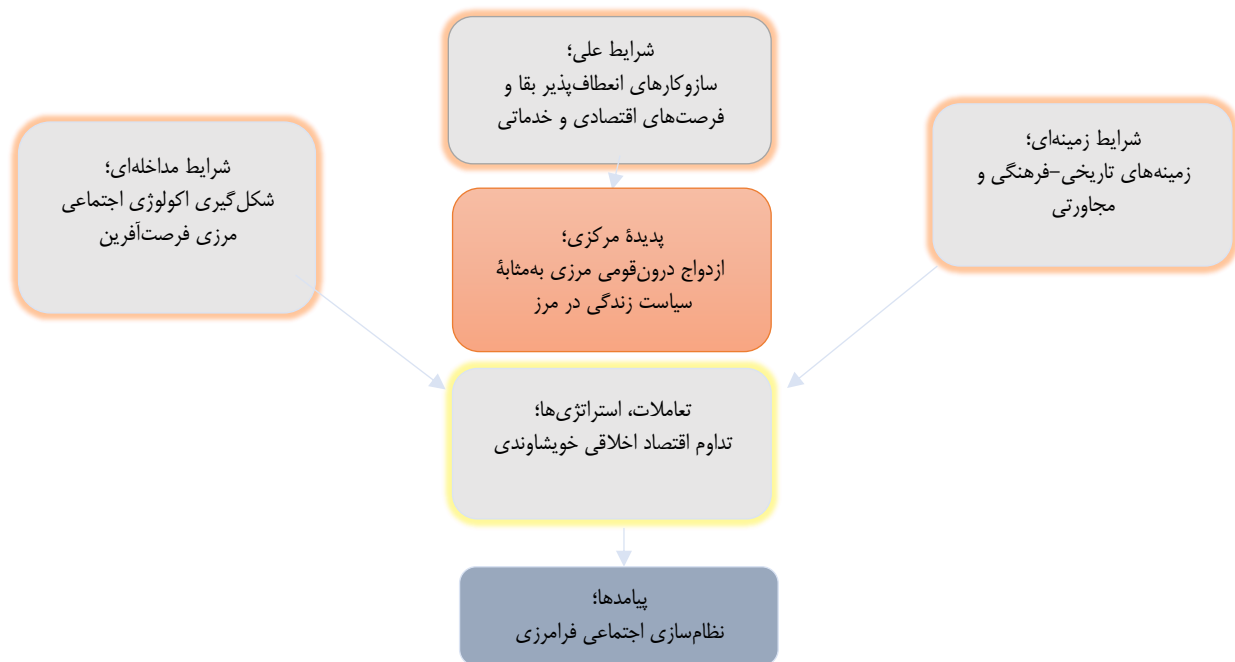
۵-۵. تعاملات و استراتژی‌ها: تداوم بخشیدن اقتصاد اخلاقی خویشاوندی

تحلیل کدهای باز و محوری نشان می‌دهد که ساکنان هورامان لهون با اتخاذ استراتژی‌های فعال و هدفمند، نه تنها ازدواج درون‌قومی را به‌عنوان یک واقعیت اجتماعی پذیرفته‌اند، بلکه به‌طور پیوسته بسترهای تداوم و تقویت آن را بازتولید می‌کنند. سه کد محوری-تقویت شبکه تبادلات حمایتی-معیشتی فرامرزی، تقویت دسترسی از طریق پیوندهای خانوادگی جدید و بازتعریف ازدواج-در تعاملی چرخه‌ای و تقویت‌کننده یکدیگر عمل می‌کنند. شبکه‌های تبادلی (کمک مالی، درمانی، اسکان) که براساس پیوندهای سببی ایجاد می‌شود، ارزش

عملی و ملموس این ازدواج‌ها را افزایش داده و انگیزه برای تشکیل و حفظ آن‌ها را تقویت می‌کند. این پیوندها به‌نوبه خود، دسترسی به منابع، فرصت‌ها و فضای اجتماعی گسترده‌تر در آن سوی مرز را ممکن می‌سازد (دسترسی به مسکن، تسهیل تردد، استفاده از خدمات). یکی از مصاحبه‌شوندگان با تأکید بر پیامدهای مثبت ازدواج درون‌قومی می‌گوید: «من وقتی که با همسر من که اهل کردستان عراق است ازدواج کردم، تقریباً هشتاد درصد از زندگیم عوض شد. شرایط زندگی من و روابطم به‌کلی تغییر کرد. افراد جدیدی وارد زندگی من شدند که سبک زندگی متفاوتی داشتند. به کارهای متنوعی اشتغال داشتند که من از این ارتباط احساس خوشایندی داشتم. من و همسر من در کردستان عراق ساکن شدیم و خانواده همسر من در همه شرایط حامی من بودند» (مصاحبه‌شونده ۲۰).

این دستیابی به منابع، مشوقی برای تشکیل پیوندهای جدید شده و هم‌زمان، تصور از ازدواج را از سطح یک «معامله صرف» به یک «کنش قومی-حمایتی» ارتقا می‌دهد؛ همان‌گونه که پاسخ به درخواست مهریه سنگین با عبارت «من برای قومی کردن آمده‌ام، نه معامله» نشان می‌دهد. «اونجا مثل ایران نیست مهریه‌ها بالا باشه، مهریه در کردستان عراق شرعی محاسبه می‌شود، خیلی از انسان‌ها که عاشق هم بوده‌اند در ایران به خاطر مهریه نتوانسته‌اند عقد کنند، مراسم عروسی مختصر برگزار میشه، می‌خوام بگم که اونجا شرایط ازدواج راحت‌تره، سنتی‌تره، خیلیا به این دلایل که گفتیم ازدواج کردن» (مصاحبه‌شونده ۱۷).

در مجموع، این فرآیندها در یک چرخه تقویت متقابل، به تداوم اقتصاد اخلاقی خویشاوندی منجر می‌شود. در این اقتصاد اخلاقی، منطق مبادله و حمایت متقابل، در چارچوب ارزش‌ها و هنجارهای قومی و خانوادگی تعبیه شده است. ازدواج، موتور محرک این سیستم است و سیستم نیز با تأمین امنیت، حمایت و فرصت، بقا و مقبولیت اجتماعی ازدواج را تضمین می‌کند. بنابراین، استراتژی‌های کنشگران، هوشمندانه این اقتصاد اخلاقی را به ابزاری برای سازگاری پایدار با شرایط پیچیده مرزی تبدیل کرده است.

شکل ۱. مدل داده‌بنیاد از یافته‌های پژوهش

۶. بحث و نتیجه‌گیری

این پژوهش با هدف کاوش در نوعی از ازدواج درون‌قومی یعنی ازدواج درون‌قومی در مرز -دوسوی مرزها- این پدیده پیچیده و چندبعدی را از زاویه ساکنان مناطق مرزی دوسوی مرز مورد تفسیر و تبیین قرار داده است. یافته‌های تحقیق نشان می‌دهد که ازدواج درون‌قومی مرزی در هورامان لهن، در هسته مرکزی خود، یک «سیاست زندگی» خودجوش و هوشمندانه است که به‌وسیله ساکنان دو سوی مرز برای مدیریت مخاطرات، بهره‌برداری از فرصت‌های ناهمگون دو سوی مرز و حفظ انسجام جمعی در یک محیط بی‌ثبات انجام می‌شود. زمینه شکل‌گیری این سیاست، ریشه در شرایط تاریخی-فرهنگی و مجاورتی دارد. اشتراکات قومی، زبانی، مذهبی و تاریخی ساکنان، پیش از ترسیم مرزهای مدرن، یک «دایره فرهنگی» یکپارچه را تشکیل می‌داد. تقسیم سیاسی ناشی از زمان عهدنامه ذهاب تا اکنون، اگرچه این قوم (هورامی و منطقه لهن) را دوپاره کرد، اما نتوانست پیوندهای خویشاوندی کهن و حس تعلق به یک «ما»ی قومی را از بین ببرد. این اشتراکات عمیق، طرحواره‌های فرهنگی همسانی را پرورش داده که ازدواج درون این دایره را امری طبیعی، مطمئن و ترجیح‌دانی قلمداد می‌کند. شرایط علی این پدیده، عمدتاً در قالب سازوکارهای انعطاف‌پذیر بقا و بهره‌گیری از فرصت‌های اقتصادی و خدماتی تبیین می‌شود. زندگی در منطقه‌ای با تاریخ پرتلاطم (جنگ ایران و عراق، عملیات انفال، بمباران شیمیایی حلبچه)، ساکنان را وادار به ایجاد شبکه‌های امنیتی و حمایتی فرامرزی کرده است. ازدواج‌های درون‌قومی، سنگ بنای این شبکه‌هاست و امکان پناهجویی، اسکان موقت، دسترسی به خدمات درمانی و آموزشی در آن سوی مرز را در زمان‌های بحران فراهم می‌سازد. نتایج با نتایج پژوهش بگی و صادقی (۱۴۰۱) در تأکید بر تداوم ازدواج درون‌قومی تحت تأثیر هنجارهای فرهنگی و اشتراکات قومی همراستا است. از سوی دیگر، این پیوندها به‌عنوان کانالی حیاتی برای بهره‌برداری از فرصت‌های ناهمگون دو سوی مرز عمل می‌کند؛ مانند اشتغال در بخش‌های در حال توسعه کردستان عراق، استفاده از خدمات درمانی با کیفیت و هزینه مناسب‌تر در ایران، یا تسهیل مبادلات اقتصادی و ایجاد اعتماد در تجارت غیررسمی مرزی. همسان‌همسری طبقاتی نیز در این منطقه محسوس است، جایی که اشتراکات فرهنگی با همسانی موقعیت اقتصادی-اجتماعی تقویت می‌شود.

عوامل مداخله‌گر به شکل‌گیری یک اکولوژی اجتماعی مرزی فرصت‌آفرین کمک کرده‌اند. تحرک مرزی فزاینده، اعم از آوارگی‌های اجباری ناشی از جنگ یا تردهای منظم خانوادگی، بستر فیزیکی و اجتماعی لازم برای تماس و آشنایی را فراهم ساخته است. ظهور فرصت‌های شغلی، تحصیلی و اقتصادی جدید در یکی از دو سو، به‌ویژه پس از سال ۲۰۰۳ در کردستان عراق، انگیزه‌های ملموسی برای تشکیل این پیوندها ایجاد کرده است. افزون‌براین، فناوری‌های ارتباطی نوین و شبکه‌های مجازی، به‌عنوان تسهیلگرانی قدرتمند، سرعت و دامنه‌شناسایی، ارتباط و هماهنگی بین جوانان دو سوی مرز را به شکل بی‌سابقه‌ای افزایش داده‌اند. این عوامل در کنار هم، محیطی را خلق کرده‌اند که در آن مرز نه یک مانع قطعی، که عرصه‌ای برای جستجو، مبادله و دستیابی به فرصت‌های بهتر زندگی بازتعریف می‌شود. نتایج با پژوهش ویس و ژانگ (۲۰۱۸) که به نقش عوامل اقتصادی، دسترسی به خدمات و فرصت‌های شغلی به‌عنوان انگیزه‌های مهم در شکل‌گیری این ازدواج‌ها می‌پردازد، همسو است. پیامد نهایی این فرآیندهای درهم‌تنیده، نظام‌سازی اجتماعی فرامرزی است. به این معنا که این ازدواج‌ها صرفاً پیوندهای خانوادگی نمی‌آفرینند، بلکه نهادهای اجتماعی غیررسمی اما بسیار مؤثر و مقاوم خلق می‌کنند. شبکه‌های متراکم خویشاوندی، یک ساختار حمایتی جایگزین و موازی می‌سازند که در مواقعی که نهادهای دولتی دو کشور در تأمین امنیت و رفاه ناتوان هستند، وارد عمل می‌شوند. مبادلات اقتصادی و تجاری در سایه اعتماد ناشی از پیوند خویشاوندی رونق می‌گیرد. پنداشت محدودیت‌های مرزی در ذهنیت کنشگران به‌شدت کمرنگ می‌شود و مرز به یک «منطقه

ارتباطی» و گذرگاه تبدیل می‌شود. حتی در مواقع تنش سیاسی، این شبکه‌های خویشاوندی می‌توانند نقش واسطه‌گری غیررسمی و کاهنده تنش را ایفا کنند.

برای تداوم و تقویت این نظام اجتماعی خودساخته، مرزنشینان، استراتژی‌های فعال و آگاهانه‌ای را در پیش می‌گیرند که حول محور تداوم‌بخشیدن به یک اقتصاد اخلاقی خویشاوندی می‌چرخد. آنان با تقویت مستمر شبکه تبادلات حمایتی-معیشتی (ارسال کمک‌های مالی، فراهم کردن اسکان، تسهیل دسترسی به درمان)، ارزش عملی و ملموس این پیوندها را همیشه زنده نگه می‌دارند. این شبکه‌های حمایتی، به‌نوبه خود، دسترسی به منابع، اطلاعات و فرصت‌های تازه در آن سوی مرز را ممکن می‌سازد که خود مشوق تشکیل پیوندهای جدید می‌شود. در این فرآیند پویا، گفتمان و تعریف از ازدواج نیز بازتعریف می‌شود؛ از یک «معامله» اقتصادی صرف با محوریت شاخص‌هایی مانند مهریه سنگین، به‌سوی یک «کش قومی-حمایتی» که بر منطق همبستگی، اعتماد متقابل و اخلاق کمک‌رسانی استوار است. این چرخه تقویت متقابل، یک سیستم خودتقویت‌شونده قوی ایجاد کرده که بقا، مقبولیت و حتی رونق اجتماعی این الگوی خاص ازدواج را در طول زمان تضمین می‌کند. در نتیجه، مقوله هسته این پژوهش یعنی «ازدواج درون‌قومی مرزی به‌مثابه سیاست زندگی در مرز» به‌روشنی نشان می‌دهد که این پدیده، یعنی ازدواج قومی در مرز، پاسخی استراتژیک، انعطاف‌پذیر، عقلانی و آینده‌نگر به شرایط دشوار و خاص زیست در یک منطقه مرزی پر از ناپایداری و تنش است. این سیاست اجتماعی خودجوش، درعین حال که ریشه در سنت و فرهنگ مشترک دارد، کاملاً با تحولات سیاسی، اقتصادی و تکنولوژیک دهه‌های اخیر منطبق شده و تکامل یافته است و اغلب استراتژی جمعی برای حفظ هویت، امنیت و منابع در شرایط عدم قطعیت مرزی است.

سپاسگزاری: مقاله مستخرج از رساله دکتری نویسنده اول با عنوان «تحلیل جامعه‌شناختی ازدواج‌های درون‌قومی در مناطق مرزی: دلالت‌ها، پیامدها و استراتژی‌ها» مورد مطالعه: هورامان لهون» دانشکده علوم انسانی گروه علوم اجتماعی دانشگاه آزاد واحد شمال، مستخرج شده است. بدین‌وسیله از گروه جامعه‌شناسی تشکر می‌کنیم و همچنین قدردان عوامل نشریه مطالعات و تحقیقات اجتماعی در ایران هستیم.

تعارض منافع: بنا بر اعلام نویسندگان، در این مقاله تعارض منافی وجود ندارد.

منابع

- استراوس، آنسلم، و کرین، جولیت (۱۳۹۸). مبانی پژوهش کیفی. ترجمه ابراهیم افشارنیا. تهران: غزال.
- بگی، میلاد و صادقی، رسول (۱۴۰۱). الگوهای ازدواج اقوام ایرانی در دو دهه اخیر: همگرایی یا تداوم تفاوت‌ها؟. راهبرد اجتماعی فرهنگی، ۱۱(۴)، ۴۳۷-۴۷۲. <https://doi.org/10.22034/scs.2022.162025>
- دانش‌مهر، حسین و محمودی، ایوب (۱۴۰۲). تحلیل روایت تجربه زیسته ساکنان مناطق مرزی از مصائب حیات اجتماعی: مورد مطالعه روستای هانی‌گرمله، دوفصلنامه مسائل اجتماعی ایران، ۱۴(۱)، ۱۱۳-۱۳۳. <http://dx.doi.org/10.61186/jspi.14.1.113>
- ذکایی، محمدسعید و نوری، آرام (۱۳۹۴). زندگی در مناطق مرزی: مطالعه پدیدارشناختی مرزنشینان شهر نوسود. جامعه‌پژوهی فرهنگی، ۶(۴)، ۱۲۸-۱۰۵.
- ریویر، کلود (۱۴۰۰). درآمدی بر انسان‌شناسی. ترجمه ناصر فکوهی. تهران: نشر نی.
- ساروخانی، باقر (۱۳۹۸). مقدمه‌ای بر جامعه‌شناسی خانواده. چاپ ۲۳. تهران: سروش.
- شعبانی، رضا (۱۳۸۶). روابط ایران با مرزهای غربی در دوره‌های صفویه و افشاریه-دلایل تاریخی پیدایش اختلافات مرزی ایران و عراق از عهدنامه زهاب ۱۰۴۹ هـ.ق / ۱۶۳۹ م. به بعد. فصلنامه مطالعات تاریخی، ۱۱(۱)، ۳۳-۴۵.

عباسی شوازی، محمد جلال، و ترابی، فاطمه (۱۳۸۵). تفاوت‌های بین نسلی ازدواج خویشاوندی در ایران. *مجله جامعه‌شناسی ایران*، ۴(۴)، ۱۴۶-۱۱۹.
 فراستخواه، مقصود (۱۳۹۸). روش تحقیق کیفی در علوم اجتماعی با تأکید بر «نظریه برپایه» (گراند تئوری GTM). چاپ نهم. تهران: آگاه.
 گادیکانست، ویلیام بی. (۱۳۹۶). نظریه‌پردازی درباره ارتباطات میان فرهنگی (جلد اول). ترجمه حسن بشیر و همکاران. تهران: دانشگاه امام صادق (ع).

References

- Abbasishavazi, M., & Torabi, F. (2006). Intergenerational Differences in Consanguineous Marriage in Iran. *Iranian Journal of Sociology*, 7(4), 119-146. (In Persian)
- Andrikopoulos, A., Moret, J., & Dahinden, J. (Eds.). (2023). *Cross-border Marriages: State Categories, Research Agendas and Family Practices*. Taylor & Francis.
- Arnaldo, C. (2004). Ethnicity and marriage patterns in Mozambique. *African Population Studies*, 1, 143- 164.
- Bagi, M., & Sadeghi, R. (2022). Patterns of Marriage among Iranian Ethnic Groups in the Last Two Decades: Convergence or Persistence of Differences? *Social-Cultural Strategy*, 11(4), 437-472.
<https://doi.org/10.22034/scs.2022.162025> (In Persian)
- Daneshmehr, H., & Mahmoudi, A. (2023). Narrative Analysis of the Lived Experience of Border Residents Regarding the Hardships of Social Life: A Case Study of Hanigarmeleh Village. *Iranian Social Issues Bimonthly*, 14(1), 113-133. <http://dx.doi.org/10.61186/jspi.14.1.113> (In Persian)
- Farastkhah, Maqsoud (2019). *Qualitative Research Methods in Social Sciences with an Emphasis on Grounded Theory (GTM)* (9th ed.). Tehran: Agah. (In Persian)
- Garro, L. C. (2000). Remembering what one knows and the construction of the past: A comparison of cultural consensus theory and cultural schema theory. *Ethos*, 28(3), 275-319.
- Gudykunst, W. B. (2017). *Theorizing about Intercultural Communication* (Vol. 1) (H. Bashir et al., Trans.). Tehran: Imam Sadiq University Press. (In Persian)
- Lee, J. (2023). One and Many Asian America: Intra-Asian Ethnic Boundaries and Inter-marriage. *Sociological Perspectives*, 66(1), 71-92. <https://doi.org/10.1177/07311214221114297>
- Lipset, D. (1993). Review: Culture as a hierarchy of schemas. *Current Anthropology*, 34(4), 497-498.
- Malcolm, I. G., & Sharifian, F. (2002). Aspects of Aboriginal English oral discourse: An application of cultural schema theory. *Discourse Studies*, 4(2), 169-181.
- Rivière, Claude (2021). *Introduction to Anthropology* (N. Fakouhi, Trans.). Tehran: Ney Publishing. (In Persian)
- Saroukhani, B. (2019). *An Introduction to the Sociology of the Family* (23rd ed.). Tehran: Soroush Publications. (In Persian)
- Shabani, R. (2007). Iran's Relations with Western Borders during the Safavid and Afsharid Periods – Historical Reasons for the Emergence of Iran-Iraq Border Disputes from the Treaty of Zuhab (1049 AH/1639 AD) Onwards. *Historical Studies Quarterly*, 1(1), 23-45. (In Persian)
- Strauss, A., & Corbin, J. (2019). *Foundations of Qualitative Research* (E. Afsharnia, Trans.). Tehran: Ghazal. (In Persian).
- Weiss, Y., Yi, J., & Zhang, J. (2018). Cross-border marriage costs and marriage behavior: Theory and evidence. *International Economic Review*, 59(2), 757-784.
- Zokaei, M., & Nouri, A. (2015). Life in Border Areas: A Phenomenological Study of Border Residents of Nowsod City. *Cultural Sociology*, 6(4), 105-128. (In Persian)